

Sygn. akt I KK 7/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka

SSN Włodzimierz Wróbel (sprawozdawca)

Protokolant Anna Kuras

przy udziale Naczelnego Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej Pielęgniarek i Położnych Grażyna Rogali-Pawelczyk,
w sprawie **pielęgniarki L. B.**,
obwinionej z art. 11 ust. 1 Ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz.U. 2016 poz. 1251) w zw. z art. 1 i 3 Części Ogólnej Etyki zawodowej pielęgniarki i położnej w zw. z art. 3 działu III Części Szczegółowej Etyki zawodowej pielęgniarki i położnej w zw. z art. 4 Działu IV Części Szczegółowej Etyki zawodowej pielęgniarki i położnej,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 19 grudnia 2018 r. kasacji wniesionej przez obrońcę obwinionej od orzeczenia Naczelnego Sądu Pielęgniarek i Położnych z dnia 15 lutego 2018 r., sygn. akt [...], zmieniającego orzeczenie Okręgowego Sądu Pielęgniarek i Położnych w [...] z dnia 13 czerwca 2017 r., sygn. akt [...],

1/ uchyła zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę Naczelnemu Sądowi Pielęgniarek i Położnych do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2/ nakazuje zwrot L. B. uiszczonej opłaty kasacyjnej.**UZASADNIENIE**

Orzeczeniem Okręgowego Sądu Pielęgniarek i Położnych w [...]. z dnia 13 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]) uznano L.B. winną tego, że „w okresie od 22 maja 2015 r. do 3 czerwca 2015 r. w N. wiedząc, iż w gabinecie w placówce [...] Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w N. przy ul. P. [...], praktykę prowadzi pielęgniarka J. K., przejęła opiekę pielęgniarską prowadzoną przez tego członka izby w tym gabinecie w ten sposób, że doprowadziła do rozwiązania umowy pomiędzy dyrektorem [...] Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w N. a pielęgniarką J. K. i zawarcia przez siebie z dyrektorem [...] Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w N. porozumienia o współpracy, w sposób uchylający zasadom uczciwej konkurencji pomiędzy członkami samorządu, w tym z naruszeniem zasad etyki zawodowej oraz koleżeństwa”, tj. czynu stanowiącego przewinienie zawodowe z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz.U. 2016 poz. 1251) w zw. z art. 1 i 3 Części Ogólnej Etyki Zawodowej Pielęgniarki i Położnej Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 3 zdanie 1 i 2 Działu III Części Szczegółowej Etyki Zawodowej Pielęgniarki i Położnej Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 4 Działu IV Części Szczegółowej Etyki Zawodowej Pielęgniarki i Położnej Rzeczypospolitej Polskiej. Na podstawie art. 60 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o samorządzie pielęgniarek i położnych (Dz.U. Nr 174, poz. 1038 ze zm.) wymierzono obwinionej karę upomnienia.

Orzeczeniem Naczelnego Sądu Pielęgniarek i Położnych z dnia 15 lutego 2018 r. (sygn. akt [...]) zmieniono zaskarżony wyrok Okręgowego Sądu Pielęgniarek i Położnych w [...]., w ten sposób, że

1. na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o samorządzie pielęgniarek i położnych (Dz. U. nr 174, poz. 1038 ze zm.) wymierzono obwinionej karę nagany.
2. na podstawie art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o samorządzie pielęgniarek i położnych (Dz. U. nr 174, poz. 1038 ze zm.) zarządzono opublikowanie orzeczenia w biuletynie właściwej okręgowej izby.

Orzeczenie zawierało także rozstrzygnięcie o kosztach.

Od powyższego orzeczenia kasację wniósł obrońca obwinionej, zarzucając przedmiotowemu rozstrzygnięciu:

„I. *naruszenie prawa materialnego, o mianowicie:*

- 1) *art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej (dalej: uZPiP) w zw. z pkt 1 i 3 części ogólnej Kodeksu etyki zawodowej pielęgniarstwa i położnej Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: Kodeks) w zw. z pkt 3 zdanie 1 i 2 Działu III części szczegółowej Kodeksu w zw. z pkt 4 Działu IV części szczegółowej Kodeksu, polegające na bezzasadnym przyjęciu, iż obwiniona swoim zachowaniem uchybiła zasadom uczciwej konkurencji pomiędzy członkami samorządu i z naruszeniem zasad etyki zawodowej oraz koleżeństwa, przejęła opiekę pielęgniarstwa w [...] Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w N. przy ul. P. [...], podczas gdy czyn ten nie stanowi czynu nieuczciwej konkurencji oraz deliktu dyscyplinarnego,*
- 2) *pkt 4 Działu IV części szczegółowej Kodeksu, poprzez jego błędną wykładnię polegającą na bezzasadnym przyjęciu, że za naruszenie uczciwej konkurencji pomiędzy członkami samorządu zawodowego pielęgniarstwa i położnych, „najmniejszą karę jaką przewiduje Kodeks etyki zawodowej pielęgniarstwa i położnej jest kara nagany”, podczas gdy prawidłowa interpretacja tego przepisu nie implikuje żadnego rodzaju kar, o których mowa w art. 60 ust. 1 pkt 1 -8 uSPiP, w szczególności nie przewiduje kary nagany określonej w art. 60 ust. 1 pkt 2 uSPiP, jako sankcji najłagodniejszego rodzaju za ten czyn;*
- 3) *art. 61 ust. 1 uSPiP, polegające na wadliwym zarządzeniu opublikowania w biuletynie właściwej okręgowej izby, orzeczenia kary nagany określonej w art. 60 ust. 1 pkt 2 uSPiP, podczas gdy publikacji podlegać może jedynie orzeczenie kar określonych w art. 60 ust. 1 pkt 4-8 uSPiP, w katalogu, w którym kara nagany nie występuje;*

II. *rażące naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:*

- 1) *art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 88 pkt 1 uSPiP, polegające na braku rozważenia przez Naczelny Sąd Pielęgniarek i Położnych (dalej: Sąd) zarzutów sformułowanych w odwołaniu obrońcy z dnia 31 lipca 2017 r. oraz braku wskazaniu przyczyn takiego stanu rzeczy, co w konsekwencji doprowadziło do inkorporowania w treść orzeczenia niewłaściwej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego poczynionej przez Okręgowy Sąd Pielęgniarek i Położnych w [...]. (dalej: Okręgowy Sąd), na skutek naruszenia art. 7 k.p.k. w zw. z art. 88 pkt 1 uSPiP;*
- 2) *art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 88 pkt 1 uSPiP, polegające na wadliwie sporządzonym uzasadnieniu, w tym jego rażącej sprzeczności z treścią orzeczenia w zakresie:*
 - a) *ram czasowych popełnienia czynu oraz*
 - b) *realizacji znamienia przejęcia opieki pielęgniarskiej mającego nastąpić przy „udziale osób trzecich w procesie decyzyjnym, skutkującym wypowiedzeniem umowy z pokrzywdzoną [...] i zawarciem porozumienia z obwinioną [...]”, a także braku wskazania przyczyn dla których zarzuty i wnioski odwołania obrońcy obwinionej z dnia 31 lipca 2017 r. Sąd uznał za niezasadne, co skutkuje brakiem możliwości poddania orzeczenia kontroli kasacyjnej;*
- 3) *art. 67 ust. 1 uSPiP, polegające na obciążeniu obwinionej kwotą 3 500 zł tytułem kosztów procesu za II instancję, podczas gdy wysokość tych kosztów jest znacznie zawyżona i orzeczona bez wyraźnej podstawy prawnej implikującej zasądzoną przez Sąd wartość.”*

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie obwinionej od zarzucanego jej czynu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna.

Na wstępie należy zaznaczyć, że sposób sformułowania orzeczenia przez Naczelny Sąd Pielęgniarek i Położnych mógł utrudniać obrońcy obwinionej wywiedzenie kasacji. Orzeczenie to bowiem bezpośrednio wskazuje jedynie na zmiany jakich w treści orzeczenia Okręgowego Sądu Pielęgniarek i Położnych w [...]. z dnia 13 czerwca 2017 r. dokonał Sąd odwoławczy, które to zmiany odnoszą się wyłącznie do kwestii kary. Należy przyjąć, że w pozostałym zakresie orzeczenie organu odpowiedzialności zawodowej I instancji zostało utrzymane w mocy – choć bezpośrednio brak jest takiego rozstrzygnięcia w treści zaskarżonego orzeczenia Naczelnego Sądu Pielęgniarek i Położnych. Prowadzi to do wniosku, że w zakresie treści przypisanego obwinionej czynu oraz jego kwalifikacji prawnej Naczelny Sąd Pielęgniarek i Położnych nie dokonał żadnej modyfikacji.

Odnosząc się do zarzutu postawionego w środku odwoławczym w pkt II ppkt 1) i 2), Naczelny Sąd Pielęgniarek i Położnych uznał, że przypisane obwinionej zachowanie stanowi czyn nieuczciwej konkurencji. Sąd powołał się przy tym na art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Takiej kwalifikacji nie było jednak w utrzymanym w tym zakresie w mocy orzeczeniu Okręgowego Sądu Pielęgniarek i Położnych (tj. że obwiniona dzięki swojej znajomości doprowadziła do zawarcie porozumienia z dyrektorem [...] Ośrodka Szkolno — Wychowawczego w N.). Należy podkreślić, że element wykorzystania znajomości wśród osób uprawnionych do wydawania decyzji ws. funkcjonowania gabinetu pielęgniarskiego był zawarty w zarzucie postawionym obwinionej we wniosku o ukaranie, lecz następnie został usunięty z opisu czynu zawartego w orzeczeniu Okręgowego Sądu Pielęgniarek i Położnych w [...]. Jak wspomniano, opis ten został utrzymany w mocy przez Sąd odwoławczy, a mimo to w uzasadnieniu orzeczenia tego Sądu dokonano ustaleń faktycznych, świadczących o uznaniu za prawidłowe opisu czynu zawartego we wniosku o ukaranie.

Oczywiście przedmiotem kasacji do Sądu Najwyższego może być wyłącznie samo orzeczenie Naczelnego Sądu Pielęgniarek i Położnych, nie zaś uzasadnienie tego orzeczenia. Niemniej treść uzasadnienia jako dokument sprawozdawczy z narady poprzedzającej samo rozstrzygnięcie wskazuje na sposób odniesienia się

do zarzutów sformułowanych w środku odwoławczym. Z uzasadnienia orzeczenia Naczelnego Sądu Pielęgniarek i Położnych wynika, że istota naganności czynu obwinionej polega na działaniach wykorzystujących wpływ osób trzecich na decyzje dyrektora [...] Ośrodka Szkolno — Wychowawczego, a więc osoby, która bezpośrednio zawierała umowę dotyczącą opieki pielęgniarskiej. Sąd ten nie podaje, wszakże, na jakiej podstawie przyjął, że doszło doprowadzenia do rozwiązania i następnie zawarcia z obwinioną stosowanej umowy w wyniku wykorzystania znajomości wśród osób uprawnionych do wydawania decyzji ws. funkcjonowania gabinetu pielęgniarskiego. Sąd odwoławczy przyjął ostatecznie za udowodniony fakt wykorzystania takich znajomości, chociaż nie przedstawił w tym zakresie żadnej własnej argumentacji. Samo twierdzenie, że doszło do tego w wyniku dogłębnej analizy materiału dowodowego, zaś zachowanie obwinionej daje podstawy do sformułowania tezy o udziale osób trzecich w procesie decyzyjnym skutkującym wypowiedzeniem umowy z pokrzywdzoną i następnie zawarcie porozumienia z obwinioną nie jest wystarczające. Ustalenia te stoją także w sprzeczności z opisem czynu zawartym w orzeczeniu Sądu I instancji, które zaakceptował Naczelny Sąd Pielęgniarek i Położnych, utrzymując w tym zakresie w mocy to orzeczenie. Ponieważ w uzasadnieniu orzeczenia Naczelnego Sądu Pielęgniarek i Położnych brak jest bezpośredniego odniesienia się do zarzutów przedstawionych w odwołaniu obrońcy obwinionej, należy uznać, że wywód dotyczący „wymuszenia” zawarcia porozumienia poprzez wykorzystywanie znajomości u osób trzecich, mających wpływ na podjęcie decyzji o zawarciu porozumienia, co do gabinetu pielęgniarskiego, stanowił odpowiedź na sformułowane w środku odwoławczym zarzuty naruszenia prawa materialnego, przez uznanie przypisanego obwinionej czynu za zachowanie realizujące znamiona przewinienia zawodowego. Problem polega, wszakże na tym, że Sąd ten wskazał na te okoliczności faktyczne, które nie zostały zawarte w opisie czynu przypisanego obwinionej orzeczeniem Okręgowego Sądu Pielęgniarek i Położnych w [...], którego to opisu, jak już wskazano nie zmieniono w wyniku rozpoznania odwołania. Takiego sposobu odniesienia się do zarzutów nie można uznać za rzetelny. Trafnie więc obrońca obwinionej zarzucił w kasacji naruszenie przez Sąd odwoławczy orzekający o odpowiedzialności zawodowej art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3

k.p.k. w zw. z art. 88 pkt 1 ustawy o samorządzie pielęgniarek i położnych. Przedstawienie w istocie zmodyfikowanego stanu faktycznego na potrzeby wykazania nietrafności argumentacji zawartej w środku odwoławczym obwinionej, nie mieści się w standardach postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej, wyznaczonych przez mające odpowiednie zastosowanie regulacje kodeksu postępowania karnego. Dokonując takiej modyfikacji Sąd zobowiązany był bowiem nie tylko wskazać, na jakiej podstawie dowodowej uznał określone okoliczności za udowodnione i dlaczego odrzucił dowody przeciwnie, ale także zachować spójność przedstawionego wyводу z treścią dokonanego rozstrzygnięcia.

Zasadnie także w kasacji podkreślono, że wbrew interpretacji przyjętej przez Naczelny Sąd Pielęgniarek i Położnych, kara nagany nie jest najniższą karą przewidzianą za przypisany obwinionej czyn naruszający zdaniem Sądu pkt 4 rozdziału IV Części Szczególnej Kodeksu Etyki Zawodowej Pielęgniarki i Położnej. Ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o samorządzie zawodowym pielęgniarek i położnych, która w art. 60 zawiera katalog kar przewidzianych za przewinienia zawodowe nie wprowadza takiego ograniczenia. Nie można go także wywodzić z faktu, że przywołany przez Naczelny Sąd Pielęgniarek i Położnych przepis Kodeksu Etyki posługuje się stwierdzeniem „czyn szczególnie naganny”. Użytego w tym Kodeksie określenia nie można przenosić wprost na ustawowe nazwy kar za przewinienia zawodowe, które to nazwy mają charakter konwencyjny. Nie wyklucza to, że w konkretnej sprawie charakter popełnionego przewinienia zawodowego uzasadniać będzie przekonanie, że kara nagany jest najniższą z kar, którą można wymierzyć, mając na względzie funkcje i cele odpowiedzialności zawodowej. Przekonanie takie wymaga jednak oparcia w okolicznościach faktycznych tej konkretnej sprawy.

Na końcu przyznać należy rację skarżącemu, że doszło do rażącego naruszenia prawa materialnego przez zarządzenie opublikowania wymierzonej kary w biuletynie właściwej okręgowej izby pielęgniarek i położnych. Zgodnie bowiem z art. 61 ust. 1 ustawy o samorządzie zawodowym pielęgniarek i położnych kara ta nie należy do katalogu kar, które podlegać mogą tego rodzaju publikacji.

Mając na względzie powyższe okoliczności należało uchylić zaskarżone orzeczenie Naczelnego Sądu Pielęgniarek i Położnych i sprawę przekazać temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W postępowaniu tym Sąd odwoławczy będzie zobligowany odnieść się do zarzutów przedstawionych w odwołaniu obrońcy obwinionej, w szczególności tych dotyczących prawa materialnego. Musi przy tym mieć na uwadze istotę i charakter odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych. Nie jest kompetencją Sądu Najwyższego określanie, jakie normy etyki obowiązują osoby wykonujące te profesje. Jest to wyłączne zadanie organów samorządu zawodowego. Uznając określone zachowanie za naruszające normy etyki zawodowej, organ samorządowy orzekający o przewinieniach zawodowych musi brać pod uwagę jednak, że wykluczone jest pociągnięcie do odpowiedzialności zawodowej za czyn, który ustawa uznaje za nakazany lub stanowiący realizację szczególnych uprawnień, mających swoją podstawę ustawową. Poglębionej analizy wymagają także przypadki, w których zachowanie stanowiące przedmiot oceny z perspektywy odpowiedzialności zawodowej jest podejmowane w granicach wolności prawnie chronionej, w tym w granicach wolności prowadzenia działalności gospodarczej, która ma swoje konstytucyjne zakorzenienie. Nie oznacza to, że samorządy zawodowe nie mogą uznawać za obowiązujące szczególne standardy etyczne odnoszące się do wykonywania działalności zawodowej w formie działalności gospodarczej przez członków tych samorządów. Konieczne jest jednak w takim wypadku wykazanie racji stojących u podstaw owych standardów wyznaczających dodatkowe wymogi w realizacji wolności gospodarczej. W każdym wypadku należy także rozstrzygnąć na czym konkretnie polegało naruszenie owych standardów. Tylko w ten sposób spełniony bowiem zostaje konstytucyjny wymóg określoności czynu, który może stanowić podstawę odpowiedzialności represyjnej, której formą jest także odpowiedzialność zawodowa.

Nie jest w tym zakresie wystarczające ogólne stwierdzenie, że dane zachowanie „*narusza zasady etyki, koleżeństwa i zasady uczciwej konkurencji pomiędzy członkami samorządu*”. Nawet jeżeli pojęcie „zasad uczciwej konkurencji” użyte w Kodeksie Etyki Zawodowej Pielęgniarki i Położnej RP nie musi być uznane

za tożsame z czynami nieuczciwej konkurencji zawartymi w ustawie z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, nie oznacza to, że organ orzekający o odpowiedzialności zawodowej nie jest zobligowany do skonkretyzowania tego pojęcia oraz zaprezentowania w tym zakresie stosownej argumentacji. Nie można bowiem zapomnieć, że rolą organów orzekających o odpowiedzialności zawodowej jest nie tylko sankcjonowanie czynów uznanych za przewinienia zawodowe, ale także konkretyzacja standardów etyki zawodowej obowiązujących członków danego samorządu zawodowego, w czym nie mogą zastąpić tych organów sądy powszechne czy Sąd Najwyższy.

Odnosząc powyższe rozważania do sprawy będącej przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy, należy stwierdzić, że rolą Naczelnego Sądu Położnych i Pielęgniarek będzie ustalenie, jakiej konkretnej zasady etyki zawodowej, w tym zasad uczciwej konkurencji pomiędzy członkami samorządu, naruszył czyn przypisany skarżącej orzeczeniem Okręgowego Sądu Pielęgniarek i Położnych, którego opis – z uwagi na kierunek kasacji nie może już ulec zmianie na niekorzyść obwinionej. Naczelny Sąd Położnych i Pielęgniarek zarzuty te zobligowany będzie rozpatrzyć w kontekście ustalonych okoliczności sprawy oraz faktu, iż chodzi o zachowanie podejmowane w sferze prowadzenia działalności gospodarczej. Wymaga to także rozważenia, w jakim zakresie prowadzenie owej działalności w postaci ustalonej w ramach postępowania przed Sądem I instancji, jest objęte zasadami wynikającymi z Kodeksu Etyki Zawodowej Pielęgniarki i Położnej RP.

Wobec powyższego należało orzec jak w sentencji.